

De meekrap op Goeree-Overflakkee

Door: J.C. Both

Hier en daar vinden we op Goeree-Overflakkee nog straatnamen waarin het woord 'stoof' is verwerkt: Stoofweg, Stoofhoek, Stoofhof, etc.. Ook zijn er veldnamen, die herinneren aan de vroegere meestoven, want daaraan zijn deze namen ontleend. Een meestoof is een groot bouwwerk waarin de meekrap in vroeger eeuwen werd bewerkt. Over de meekrap en de meestoven handelt dit artikel. Bovendien wordt hierbij getracht de voormalige meestoven te lokaliseren.

De toepassing

De meekrap is een kruidachtige plant met na enkele jaren een flink wortelstelsel. Deze wortels leveren een rode, in water onoplosbare en zeer houdbare kleurstof, die eeuwenlang gebruikt werd voor het verven van textiel (o.a. wol, linnen en katoen). Ook huis- en kunstschilders gebruikten het, terwijl er bovendien een geneeskrachtige werking aan werd toegeschreven. Het voornaamste natuurlijke pigment in de meekrapwortel is de alizarine. Daarnaast komen nog enkele andere kleurstoffen in de wortels voor. Op oude schilderijen en andere afbeeldingen herkennen we de (fraaie) rode kleur van de meekrap, zoals bij de Franse uniformbroeken, de bonte kleding van de vissers en landbouwers, de boerenzakdoeken en vanzelfsprekend de bovenste baan van onze nationale driekleur. Reeds vele eeuwen geleden is de plant in West Europa ingevoerd en ongetwijfeld werd de cultuur reeds vóór de veertiende eeuw in Zeeland e.o. uitgeoefend. Zuidwest Nederland bleef hèt centrum van de meekrap in Nederland.

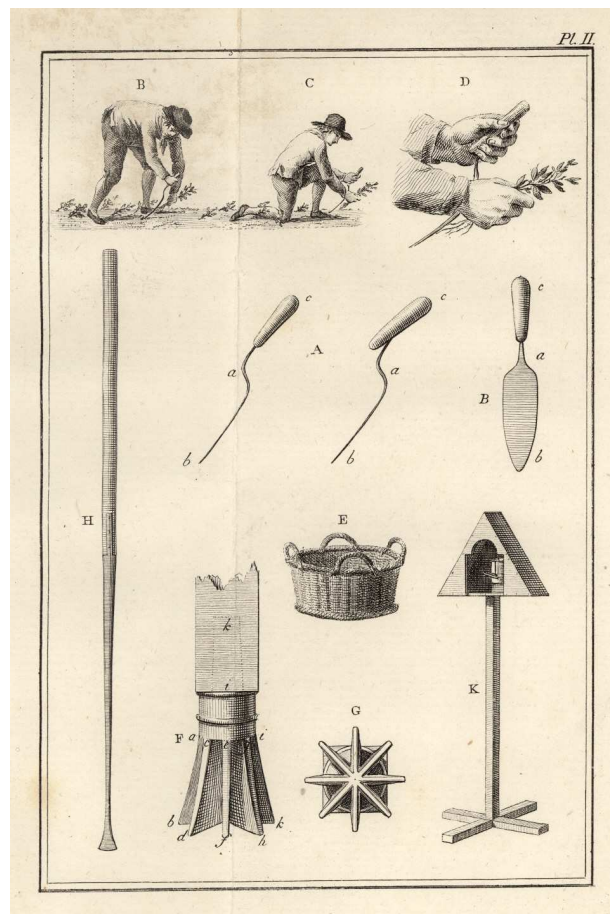

De teelt

Voordat men overging tot het planten van de meekrap moest het land eerst goed worden bemest, waarna met een ploeg bedden werden gereden. De gelegde bedden harkte men vervolgens zuiver en netjes af. In april of mei "als de bruinzoeteling-appel-boomen bloeijen" - ook wel als de sering en de wilde kastanjes in bloei stonden - verschenen de kiemen op het land. De benodigde spruiten of kiemen werden geplukt van één of twee jaar oude meekrapplanten. Iedere planter was voorzien van een

zetspade, die op het eerste gezicht wel wat weg had van een metselaarstroffel. De ene helft van de zettters knielde op de rechter knie, één man in elke voor. Daarachter kwamen de zettters knielende op de linker knie. Vóór de zetter stond een jongen met een mand vol kiemen om die de zetter toe te werpen. Op elk bed kwamen enkele rijen meekrapplantjes naast elkaar te staan. Om de zoveel tijd wisselden de zettters van plaats: links of rechts. Was de grond droog en bestond er geen vooruitzicht op regen, dan werden de jonge plantjes eerst "gemodderd", d.i. dompelen in een emmer met modderig water. Bleef het na de planting lange tijd droog, dan stierf veelal een groot gedeelte van de jonge plantjes, en moest men er weer jonge kiemen bijzetten. Waren de plantjes eenmaal goed aangeslagen, dan was droogte niet meer zo'n probleem.

In de zomermaanden werd het land gewied en in het najaar verwijderde men het afgestorven loof, wat in sommige gevallen de bestemming veevoeder kreeg. Tegen de vorst was de meekrap redelijk tot goed bestand. Problemen ontstonden pas als de dooi had ingezet en het begon wederom te vriezen. Wel overdekte men tegen de winter de meekrap met een laagje grond. Dit werd niet gedaan tegen de vorst, maar om de jonge planten meer gelegenheid te geven om wortel te kunnen schieten. Dit overdekken geschiedde het eerste jaar met een zogenaamde dekploeg. De daarop volgende jaren waren de wortels van de meekrap dusdanig gegroeid, dat zij door het gebruik van een dekploeg beschadigd konden worden, zodat men dan een dekspade hanteerde.

Na afloop van de derde zomer was de meekrap klaar om gedolven te worden. Bij enkele warme zomers achter elkaar was de meekrap soms reeds na twee jaar voldoende gegroeid om geoogst te worden, doorgaans werd na drie jaar de meekrap gedolven. Indien de marktprijzen laag waren, wilde de boer de meekrap nog weleens een jaartje langer (dus vier jaar) laten zitten. De vijftiende september was voor Zeeland eeuwenlang de - wettelijk voorgeschreven - start van de meekrapcampagne. Op Goeree-Overflakkee was men niet gebonden aan deze datum en men mocht hier dan ook eerder beginnen. Dan verschenen de zogenaamde meedelvers (mee is een afkorting van meekrap) in het land. Zij waren gewapend met een lange, smalle spade, want het was de kunst om de lange, kwetsbare wortels

onbeschadigd uit de grond te halen. Het was een specialistisch en tevens zwaar werk, hetgeen ongetwijfeld de eetlust bevorderde. De wortels van het gezegde: "hij heeft honger als een (mee)delver" liggen dan ook in de meekrap!

De meekrapwortels werden op hoopjes van acht à tien kroppen gelegd. Aan het eind van de avond tastte men enkele grotere hopen op, waarna de wortels zo een dag of drie, vier op het land bleven liggen. Dit werd gedaan om een groot deel van de sappen uit de wortels te laten vervliegen, waardoor zij minder broos werden; anderen beweren dat dit enkel was om de overgang naar de meestoof geleidelijker te maken. Voor de verdere bereiding van de wortels vond vervoer plaats naar de meestoof.

De verwerking in de meestoof

Omdat de meekrap oorspronkelijk uit warmere landen afkomstig was, deed de plant er hier niet alleen langer (twee à drie jaar) over om tot volle wasdom te groeien, maar was tevens kunstmatige droging noodzakelijk. Voor dit doel - en voor het malen van de gedroogde wortels - werden in Zuidwest Nederland meestoven opgericht. Een meestoof was een gewoonlijk rechthoekig gebouw, verdeeld in een koude stoof, een warme stoof, de eest en een stamphuis met rosmolen. Op het dak was een verhoging (de toren) aangebracht, waarin de warme stoof was gevestigd. Het gebeurde ook wel dat het stamphuis los stond van het overige deel van de stoof.

In de stoof werkten doorgaans negen personen, van wie de droger het belangrijkste was. Hij kon worden gezien als de bedrijfsleider. Het eiland Tholen leverde de kundigste drogers. Dit blijkt onder meer uit de benoeming, in 1791, van een droger in de meestoof te Herkingen. Van de 22 sollicitanten waren er 18 afkomstig van Tholen (de meesten van St. Annaland). Opvallend hierbij is, dat zij wel woonachtig waren op Tholen, maar veelal elders - ook diverse op Goeree-Overflakkee - in stoven werkzaam waren. Het werken in een stoof was namelijk seizoenarbeid; een normaal seizoen voor de stoven duurde 70 nachten. Hierna keerden zij terug naar hun woonplaats, alwaar zij zich veelal toelegden op de mosselvangst. De Thoolse seizoenarbeiders namen, als zij gehuwd waren, hun vrouw mee. De vrouwen werkten mee in de meestoof. In plaatselijke doopboeken treffen we zo nu en dan een vermelding van een geboorte van een kind wienst ouders werkzaam waren in een meestoof. Zo noteerde de predikant van Oude Tonge bij een doop op 14 december 1794: "Dit kind, schoon hier geboren en gedoopt, blijft in gevalle van alimentatie voor rekening van die van Tholen, daar de ouders thuis hooren, schoon 's winters hier zijnde wegens de meestoof."

Na de droger kwam de onderman. De stamper was belast met het stampen van de wortels. De stampinstallatie werd aangedreven door een rosmolen. De drijver zorgde ervoor, dat de paarden (meestal drie) de rosmolen in het juiste tempo deden rondgaan. Voorts waren nog een vier- of vijftal jongens en/of vrouwen werkzaam in een meestoof: de op- en afdoeners. Zij waren voornamelijk belast met het vervoer van de mee binnen de stoof. Droger, onderman, stamper en drijver werden vaak de gewrochten genoemd. Ieder jaar, aan het begin van het seizoen, moesten zij ten gemeentehuize een eed afleggen, dat zij de door de overheid geordonneerde voorschriften met betrekking tot de bereiding en verwerking van meekrap zouden opvolgen.

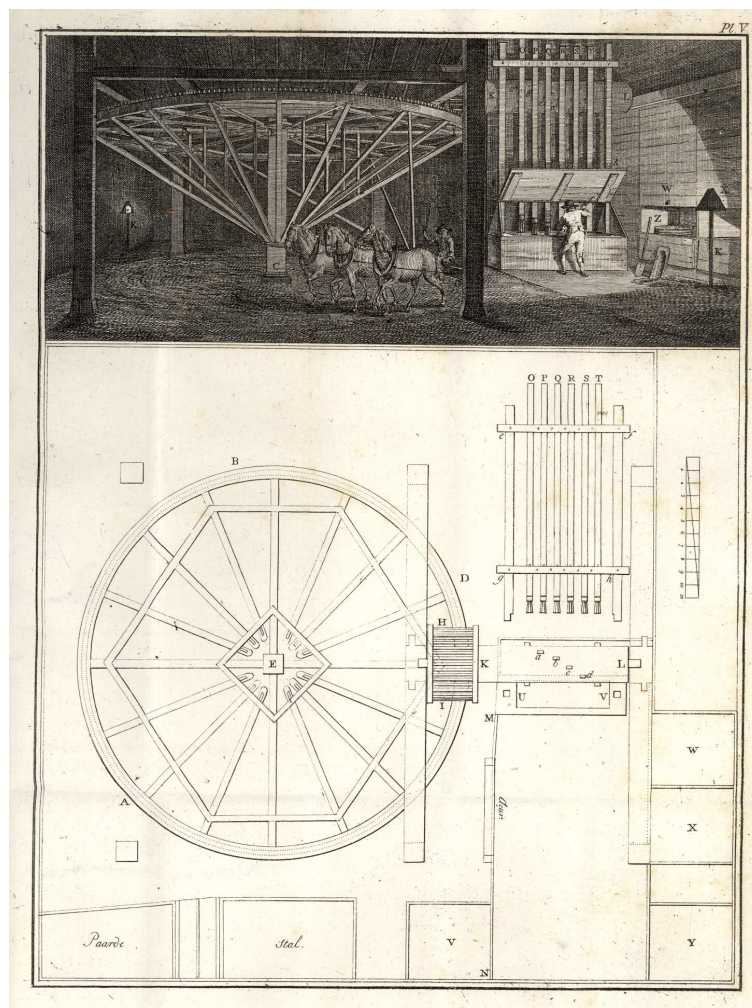
In de eerste helft van de zeventiende eeuw vinden we op de criminele rol van Middelharnis diverse aantekeningen betreffende meestoven. Het bleken geliefde ontmoetingsplaatsen voor landlopers en vagebonden te zijn. Onder hen bevinden zich ook dieven, die hun gestolen goed dikwijls verstopten en/of verhandelden in of bij de stoven.

De meekrap van het veld - de groene mee - werd allereerst in de "koude stoof" opgeslagen. Dit was een lage schuur met in de gevelwanden luiken waar doorheen de meekrap naar binnen kon worden geworpen. In de koude stoof had iedere boer een afzonderlijke stapel meekrap opgetast. Bij de ene stoof hanteerde men het principe: wie het eerst komt, wie het eerst maalt (letterlijk); in andere stoven werd vooraf geloot, in welke volgorde de meekrap werd verwerkt.

De met de dorsvlegel stukgeslagen wortels (de racine) gingen daarna naar de "ast" of "eest", een langwerpige, gemetselde oven onder een lessenaarsdak. De stookplaats noemde men "het varken". Op het dak van de over was over sparren een kleed van paardenhaar gespannen. Hierop werd de gedorsen meekrap ter droging gelegd. Deze tweede droging duurde ca. 24 uren, waarna het product gereed was om fijngestampt te worden.

Het stampen vond plaats in het stamphuis, dat op enige afstand van de toren en de eest verwijderd was. Bij het stampen stooft de meekrap nogal en dit fijne stof was uiterst brandbaar. Menige stooft is in het verleden dan ook door brand verwoest! Het stampen geschiedde 's nachts teneinde de meekrapstof zo min mogelijk bloot te stellen aan daglicht, dit ter behoud van de kleurechtheid. Bovendien kon dan het onder de daghitte kleverig geworden poeder minder aan de stampers blijven kleven. Het gevolg van het stampen bij nacht was, dat gewerkt moest worden bij kunstlicht, hetgeen ook weer brandgevaarlijk was. Om brand zoveel mogelijk uit te sluiten, had men speciale kastjes gemaakt, waarin een olielampje kon worden geplaatst. Het stampen werd verricht door zes zware, houten stampers, voorzien van ijzeren, stervormige stampvoeten en met elk een gewicht hadden van zo'n 150 kg.. Deze stampers ploften beurtelings, als een soort heimachine, in een uitgeholde eikenhouten bak van drie meter lang. In deze bak was de te malen meekrap gedeponeerd. De stampers werden in werking gebracht door een aantal raderen, aangedreven door een rosmolen, waarin drie paarden rondliepen. Het horizontale rad van de rosmolen had een middellijn van zo'n tien meter. Omstreeks het midden van de negentiende eeuw deden de stoommachines, ter vervanging van de rosmolens, hun intrede in de meestoven, waarna de drijver (van de paarden) werd verdreven door de stoker-machinist. Na het stampen zeefde men het meekrap-poeder en naar gelang de kwaliteit werd het in één van de vier in het stamphuis staande kisten opgeslagen, waarna het eindproduct voor de ververijen kon worden verpakt in eikenhouten vaten.

De oprichting van meestoven

Meestoven waren kapitale bouwwerken, waarvoor een fikse investering was vereist. Zij waren dan ook het gemeenschappelijk eigendom van diverse investeerders; dus een min of meer vroege voorloper van de in de negentiende en twintigste eeuw in landbouwkringen in zwang gekomen coöperatie. De ondernemingsvorm was vroeg-kapitalistisch en bestond in feite uit een besloten vennootschap van meestal 8 of 16 aandeelhouders (de zogenaamde partenrederij); door vererving kon dit aantal soms nogal oplopen. Iedere aandeelhouder was voor zijn deel aansprakelijk met z'n hele vermogen.

In eerste instantie waren het meestal geen landbouwers of handelaars in meekrap, maar leden van de goeode burgerij, die uit de exploitatie van een meestoof enig winst trachten te verkrijgen. Zo was in 1685, bij de oprichting van een meestoof in Goedereede, de dominee één van de participanten. Maar langzaam werden de stoven steeds meer het eigendom van de meekrapverbouwers en -handelaars.

Van meestoof "De Hoop" te Herkingen is de oprichtingsakte nog bewaard gebleven, en het is interessant te lezen hoe zo'n oprichting in zijn werk ging en welke voorwaarden gesteld werden. De akte luidt als volgt:

"Wij ondergetekenden Jan Deugt, Steven Visser, Leendert Zeeuw, Dirk Sneep, Jan Dubbelman, Paules van der Velde, Cornelis van der Zilver, Machiel Zuidijk en Leendert Knappe, verklaren met deze ondertekening overeengekomen en verdragen te zijn om nog in dezen zomer, of ingeval zulks niet doenlijk gevonden word, zo tijdig als mogelijk is in 't volgende jaar 1789 te doen bouwen een meestoof aan den dijk voor de woning van voornoemde Machiel Zuidijk. En dat wel voor zoodanige portie of gedeelte als hierna achter ijders naam staat gestipuleert en voorts op deze navolgende conditiën:

Ten eersten: dat men gezamenlijk ten spoedigsten zal proberen om een reeds gevestigde meestoof te kopen om af te breken en na hier te transporteren;

Ten tweeden: dat men insgelijks danig een stoof gekogt hebbende, zal proberen om dezelve bij publijke aanbesteding te doen afbreken en op voorschreeve plaatse wederom te doen opbouwen;

Ten derden: dat dien opbouw zal geschieden onder toezicht van Jan Deugt;

Ten vierden: dat de voors[chreven] stoof gebouwd zijnde zal staan onder het opzicht en regering van de gezamenlijke participanten;

Ten vijfden: dat dezelve zal bestaan in agt cavels of delen en dus ook in agt reedbeurten in eenen omgang, item in agt stemmen en dus twee zestiende voor een stem gerekent worden;

Ten zesden: dat niemand van ons participanten uit eigen gezag de magt zal hebben om iets aen de stoof te laten veranderen, maar dat zulks zal moeten geschieden bij meerderheid of eenparigheid van stemmen van alle de geïnteresseerdens zonder dat nogtans in geval van disenepance de minderheid denecolictie van de meerderheid door protesten als anderzins zal komen of mogen tegen houden;

Ten zevenden: dat den boekhouder op een jaarlijks tractement van dertien gulden het schrijven van de rekeningen en alle de resolutiën daaronder begreepen: item den drooger, stamper en onderman mede bij meerderheid of eenparigheid van stemmen zal gekozen worden;

Ten agsten: dat de baten en lasten van de stove zullen genoten en gedragen worden naar mate van ijders portie, en ten dien einde ijder jaar op het eind van den teelt de rekening in verdeling deswegens worden gemaakt;

Ten negenden: dat ijder jaar bij het doen der rekening zal worden geloot voor de beurten wie eerst, tweede en zo vervolgens reeden zal, mits en onder deze conditie, dat diegeene welke bijvoorbeeld in dit jaar 1788 de vier laatste beurten, in 1789 de vier eerste beurten zullen trekken, om zoveel mogelijk de egaliteit te betragten;

Ten tienden: dat zo wanneer iemand van ons participanten mêê in de stoof mogt hebben daar bederf aan kwam en dus merkelijke schade zoude komen te lijden, als dezelve zolang moge blijven staan tot dat zijn beurt inviele in zo een geval, op het adrijs van den droger, zodanige mêê vóór alle andere zal moeten gereed worden en dus zijn beurt moeten worden vervroegt;

Ten elfden: dat de stigting van deze meestoof word gedaan met eenparig beding, dat niemand van ons, onze erven of nakomelingen of succeijen zijn portie of eenig gedeelte van dien zal mogen verkopen als onder conditie dat de andere portionarissen of ijmand van dezelve zal hebben het recht van die alzo te aanvaarden, ten welken eind zo een verkoper verplicht zal wezen aan ijder van de participanten van de verkoop kennes te geven, die dan binnen veertien dagen zich zullen moeten declareren en de

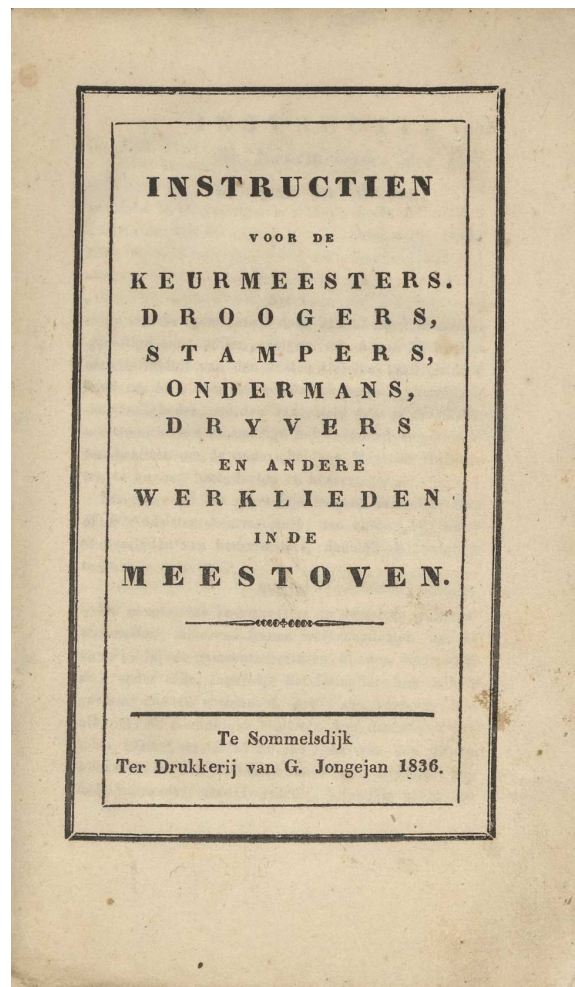
koopconditiën voldoen of anders van hun recht verstoken zijn, en of het gebeurde, dat er meer dan één portionaris genegen was, zo een verkogte portie te aanvaarden, zullen de gegadigden t'zamen bij blinde loting moeten decideren aan wien het te beurt valt;

En eindelijk ten twaalfden: dat zodra in betalingen zullen moeten geschieden ter zake het kopen van een stoof en vervolgenswegen het afbreken, transporteren en weeder opbouwen van dezelve ijder zijn aandeel zal moeten fourneren in handen van den boekhouder binnen agt dagen nadat er van die betaling aan de participanten kennis gegeven en opgave van de som zal gedaan zijn, en dat wanneer iemand alsdan ingebreeke mogte blijve zijne portie alzo te voldoen, van alle recht en pretentie op dit contract en vervolgens van de voors(chreven) meestoof zal verstooken zijn, en zulks ten behoeve van de gemeene stoof niet alleen, maar ook bovendien moeten vergoeden alle de kosten en schaden, welke hij daardoor aan de overige portionarissen toebrengt zonder enige reserve hoegenaamt.

Alles onder verband van onze personen en goederen, dien wij ten dien einde verklaren te submitteren aan alle heeren, hoven, wetten en rechten en specialijk den Edele Hove van Holland en de gijzelingen onzer woonplaatsen alles met de kosten. Inblijke de waarheid deze bij ons eigenhandig onderteekent, heden den 3e mei 1788."

Kwaliteiten meekrap

Na behandeling in de meestoof ontstonden er vier soorten (lees: kwaliteiten) meekrap. De "onberooftde" meekrap was de beste kwaliteit en kon na het stampen en zeven direct worden verhandeld. Bij de "twee en één" was het resultaat na bewerking, dat tweederde van de meekrap bestond uit betere kwaliteit (krap) en eenderde uit slechtere kwaliteit (gemeene). Bij "één en één" bestond de helft uit krap en de andere helft uit gemeene. Ten slotte werd het afval de "mullen" genoemd. Deze mullen werden soms voor een tweede maal gemalen, waardoor een betere kwaliteit verkregen kon worden. Niets ging verloren, want zelfs het stofvaagsel werd verkocht.

De lonen van droger en stamper werden bepaald naar de hoeveelheden afgewerkte mee. Een bezwaar van deze bezoldiging was, dat men het gewicht soms probeerde te verhogen door tijdens het stampen zand, klei, stukken baksteen of dakpan toe te voegen. In door de overheid uitgevaardigde keuren stond exact het maximum percentage onreinheid vermeld die de meekrap mocht bevatten om in één van de vier kwaliteitsklassen te vallen. Hoe beter de kwaliteit, hoe hoger de prijs. En ook de eigenaren waren dus niet gebaat met geknoei. Om te controleren of de meekrap wel aan de gestelde eisen voldeed, waren speciale keurmeesters aangesteld. Ieder dorp waar tenminste één meestof stond, moest twee of meerdere keurmeesters aanstellen, bovendien eenzelfde aantal plaatsvervangers. Het waren ervaren vaklieden die grove vervalsingen konden proeven met de tanden. De betrouwbaarste keuringsmethode was echter het uitwrijven het meekrappoeder met een zilveren spateltje op een hardhouten plankje, waarbij een eventuele verontreiniging al snel aan het licht kwam. Monsters werden genomen door met een holle boor in het vat te boren. Deze monsters werden gedurende meerdere jaren bewaard op het gemeentehuis. Na de keuring kreeg het vat diverse brandmerken. Zo gaf men aan: het soort, het jaartal, de eigenaar, de plaats, het gewicht van het lege vat, de naam van de stoff en een doorlopend nummer per stoff. De handelaars hadden monsterbusjes van hun meekrap bij zich en de potentiële koper(s) kon dit poeder uitstrooien op een houten plankje en controleren of het overeenstemde met de kwaliteitsmerken op het vat. In veel gevallen stelde de plaatselijke overheid zich garant voor de kwaliteit tegenover buitenlandse kopers. Klachten werden dan ook nauwgezet onderzocht en bij gegrondheid konden de schulden op krasse maatregelen rekenen.

Niet alleen de lokale, maar ook de landelijke overheid bemoeide zich met de meekrap. Zo verboden de Staten-Generaal in 1624 de uitvoer van kiemen en van ploegen, eggen of andere gereedschappen voor de meekrapteelt. Deze maatregel werd niet voor niets genomen. Enerzijds was het om de meekrapteelt tegen buitenlandse invloeden (met name Engeland) te behoeden, anderzijds diende het geheim en de kwaliteit van de Zeeuwse en Hollandse meekrap beschermd te worden. Consequentie was echter wel, dat vanaf die tijd het gebied waar meekrap werd verbouwd nauwelijks groeide, ook niet binnen de Republiek. Eerst in 1819 werd dit verbod ingetrokken.

De handel

Meekrap was een duur goedje. Het fijne meekrappoeder werd verhandeld in grote vaten. Zo'n vat met een gewicht tot zo'n 700 kg. was een kapitaal waard. Rotterdam en Zierikzee waren bekende meekrapcentra in de buurt. De economische betekenis van de meekrap was voor Goeree-Overflakkee zeer groot.

Provincies	Steden	Meesters	Steden	Provincies	Steden	Meesters	Steden
Provincies	Steden	Provincies	Meesters	Provincies	Steden	Meesters	Steden
Zuid het land	Brielle	Zongestaatsche Meestof	 x BRIELLE		Velgenplaat	Velgenplaat sche meestof	
		Meestof achter het wachhuis	W ^o x			Sulthuische sche meestof	W ^o
	Middelbuurs		MH x			Sulthuische meestof	W ^o
	Dordrecht		 x		W. kengen		
	Deer Bommel		 o		Ende Tonge	Vastlandische meestof	
	Heuvel Tonge	St. Maurice's Stoff	 x			meestof sche meestof	W ^o
	Stad aan het haringvliet		D ^o S ^o x		Endeloop	meestof sche meestof	Het wapen der Stad overgeacht door een peel

De prijzen waren soms zeer wisselvallig. Zo schreef de zestiende eeuwse kroniekschrijver Reygersberg, dat de meekrapteelt en -handel "...vele luyden rycke ofte byster [arm] gemaect heeft." Uit de achttiende eeuw zijn gevallen bekend, dat een gemet een opbrengst had van f 1.000,- nettowinst! Er was nota-bene een meekrapsoort, die "de Rijkmaker" werd genoemd. Maar de oogst mislukte weleens of de prijzen konden tegenvallen. Doordat het een meerjarige plant was, waren de kansen op misoogsten en dus risico's vanzelfsprekend groter. Om al te grote bedrijfsrisico's te vermijden werden in de voren tussen de bedden tegelijkertijd ook wel andere gewassen geteeld, zoals o.a. paardebonen.

Tegen het eind van de achttiende eeuw ontstond een crisis waarin de prijzen steeds verder kelderden. In de Franse tijd verslechterde de handel verder door o.a. de uitvaardiging van het Continentale stelsel, hoge prijzen van de brandstoffen en de toenemende concurrentie van het buitenland door met name de scheepvaartbelemmeringen.

In de eerste helft van de negentiende eeuw stegen de prijzen weer en op sommige plaatsen verrezen zelfs nieuwe meestoven; zij werden overigens vanaf 1836 officieel meekrapfabrieken genoemd. Uit bewaard gebleven rekeningen uit die tijd blijkt, dat de opbrengsten zich konden meten aan die uit de voorgaande eeuwen.

In het midden van de negentiende eeuw constateerde men, dat door de meekrappoeder te koken met zuren - een Franse methode - een gelijkmatiger verfstof ontstond: de garancine. In ons land werden enkele garancinefabrieken gesticht, maar de resultaten vielen tegen, zodat de meestoven geen echte concurrentie kregen te voorduren van deze fabrieken. Daarenboven waren de oprichtingskosten van zo'n fabriek zeer hoog (ca. f 80.000,-), hetgeen ook niet uitnodigde massaal over te schakelen op garancinefabrieken. Toch stichtte men te Dirksland in 1851 een garancinefabriek annex meestoof. Deze fabriek was geen lang leven beschoren, want reeds op 1 februari 1855 ging zij in vlammen op en werd niet meer herbouwd. In deze periode draaiden de meeste stoven op het eiland gewoon door.

Ook in het derde kwart van de negentiende eeuw waren de prijzen voor de meekrap goed, maar dan trad in 1873 een sterke prijsdaling in. Dit was het begin van het einde. Een eeuwenoud landbouw- en handelsgewas was ten dode opgeschreven. De reden: een uitvinding in 1868 van twee Duitse chemici. Zij ontdekten dat de alizarine, het vervend bestanddeel van de meekrapwortel, ook uit steenkoolteer was te bereiden. Dit procédé was vele malen goedkoper, dan de omslachtige en verouderde manier van bereiding uit meekrap. Bovendien kon de kleur van de synthetische alizarine zich meten aan de meekrapkwaliteit. De ververijen schakelden massaal over op het nieuwe product en de landbouwers bleven met hun meekrap zitten: de teelt was niet meer rendabel. In Ouddorp, waar zes meestoven werkten, kwam de slag geweldig aan.

Met het verdwijnen van de meekrap verdween de ene meestoof na de andere. Toch waren enkelen op het eiland standvastig en bleven meekrap verbouwen. Zowaar liepen enige jaren later de prijzen weer wat op, maar het gewas was ten ondergang gedoemd. Desondanks zijn nog enkele meestoven op het eiland als zodanig - soms met enige tussenpozen - tot in de twintigste eeuw in werking geweest. Andere stoven kregen een nieuwe bestemming, zoals cichoreidrogerij, garnalenpellerij of opslagruimte(n) en hebben het toch nog enkele tientallen jaren kunnen rekken, totdat ook zij door de slopershamer werden weggevaagd. Alleen een straatnaam of veldnaam moet de herinnering levend houden aan deze geheel verdwenen tak van landbouw met zijn imposante bouwwerken.